

## СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ОБЩЕСТВЕНОТО УДОВЛЕТВОРЕНИЕ ОТ ЗДРАВНИТЕ СИСТЕМИ В БЪЛГАРИЯ, АНГЛИЯ, ГЕРМАНИЯ И ЧЕХИЯ

Д. Петрова

Факултет по обществено здраве, МУ – София

## A COMPARATIVE ANALYSIS OF SOCIAL SATISFACTION WITH HEALTH-CARE SYSTEMS IN BULGARIA, ENGLAND, GERMANY AND THE CZECH REPUBLIC

D. Petrova

Faculty of Public Health, Medical University – Sofia

<p><b>Резюме:</b></p> <p><b>Ключови думи:</b></p> <p><b>Адрес за кореспонденция:</b></p>	<p>Удовлетворението на обществото от промените в здравеопазването е сред решаващите критерии за оценка на развитието на здравната реформа и оттук за обосноваване на необходимите нови промени в здравната система. За проследяване на развитието на общественото удовлетворение беше проведено социологическо проучване сред 1342 пациенти. В изследването се прави и сравнителен анализ на удовлетворението на гражданите от здравните системи на други три европейски държави – Германия, Англия и Чехия, и се установява зависимостта на удовлетворението от финансирането на здравеопазването. Сравнителният анализ стига до изводите, че в България здравната система е с най-ниска ефективност в сравнение с разглежданите страни. Основните причини са ниските нива на финансиране и удовлетворение от здравната система. Последното е пряко свързано с липсата на възможност за избор на здравноосигурителен фонд от пациентите.</p> <p>здравни системи, България, Англия, Германия, Чехия, обществено удовлетворение, сравнителен анализ</p> <p><i>Д. Петрова, Факултет по обществено здраве, МУ, ул. „Бяло море” № 8, 1527 София</i></p>
<p><b>Summary:</b></p> <p><b>Key words:</b></p> <p><b>Address for correspondence:</b></p>	<p>Social satisfaction with the changes in health-care systems is one of the major determinants in the assessment of health reform development and, therefore, in the substantiation of the changes in the health system which need to be made. A sociological survey including 1342 patients from Bulgaria was performed in order to follow-up the changes in social satisfaction. A comparative analysis of health-care systems social satisfaction was also conducted among the citizens of other three European countries – Germany, England and the Czech Republic. The results showed that satisfaction is dependent on health systems funding. The comparative analysis resulted in the conclusion that the Bulgarian health-care system is the least effective one as compared to the investigated countries. The main reason for that is the insufficient financing and the low degree of social satisfaction with the health-care system, the latter directly associated with the lack of options concerning the choice of a health insurance fund.</p> <p>health-care systems, Bulgaria, England, Germany, The Czech Republic, social satisfaction, comparative analysis</p> <p><i>D. Petrova, Faculty of Public Health, Medical University, 8, Bialo more Str., Bg – 1527 Sofia</i></p>

През последните две десетилетия сме свидетели на тотални организационни промени в сферата на здравеопазването и здравното осигуряване в България. Тази реформа има фундаментален характер и засяга цялостната структура, парамет-

ри и принципи на здравеопазването. След един доста труден период на обсъждания, проучване на чужд опит и обосноваване на ново законодателство бе осъществена глобална промяна на националната здравна система – в нормативната

база, в приоритетите на здравната система, в структурата на здравните организации, в принципите на тяхното управление и финансиране, в правата на пациента и етичните взаимоотношения между лекари и пациенти. Тези реформи имат определен ефект и отражение върху мнението и удовлетворението на пациентите.

Необходимостта от обществена оценка на здравеопазването и нейното развитие се обосновава от различни автори. Удовлетворението на обществото от процесите на промяна в здравеопазването е един от решаващите критерии за оценка на развитието на здравната реформа и оттук за обосноваването на необходимите нови промени в здравната система. Публикациите и изследванията на редица български автори показват определена обществена неудовлетвореност от здравните реформи (М. Попов, 1999 г.; С. Кулаксьзов, 2004; А. Щерев, 2005; В. Борисов, 2006; А. Димова, 2007; Т. Веков, 2008 и др.). С цел проследяване на развитието на общественото удовлетворение беше проведено социологическо проучване сред 1342 пациенти през 2012 г. В изследването е включен и сравнителен анализ на удовлетворението на гражданите от здравните системи на други три европейски държави – Германия, Англия и Чехия, както и установяване на зависимостта на удовлетворението от финансирането на здравеопазването. Възрастовата структура на включените респонденти е представена в табл. 1.

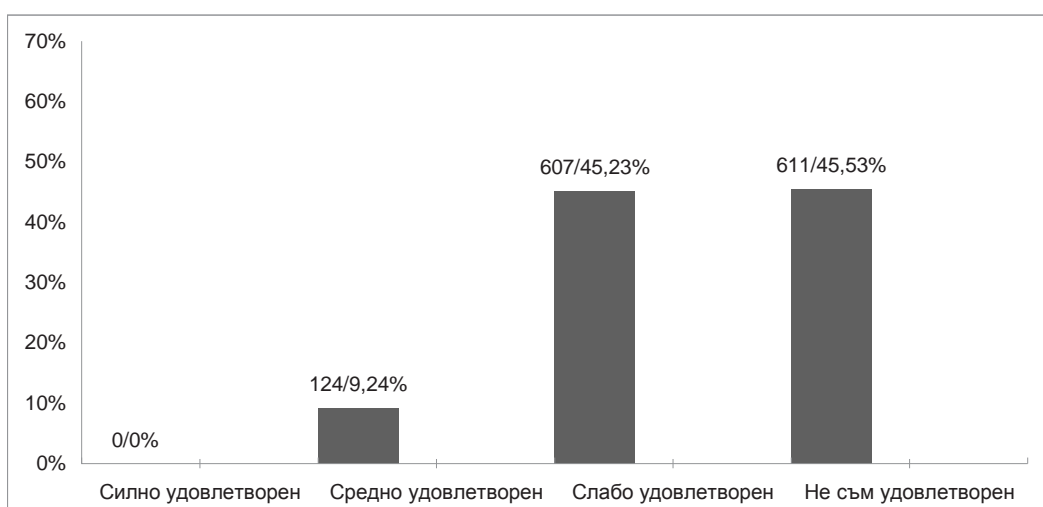
Разпределението по пол на наблюдаваните респонденти е следното: жени – 756 (56,33%), мъже – 586 (46,76%). Пациентите, които са отказали да се включат в проучването, не са отчитани. Сред респондентите преобладават лицата в активна трудова възраст – 1065 (79,36%). По

отношение на трудовата заетост преобладават лицата, заети в частния сектор – 630 (46,94%), заетите в публичния сектор са 395 (29,43%). От неработещите анкетирани граждани пенсионерите са 206 бр. (15,36%), а безработните лица в трудово активна възраст – 111 (8,27%). От гледна точка на осигурителния статус 1260 (93,89%) са задължително здравноосигурени лица, от тях 61 (4,55%) са и допълнително доброволно здравноосигурени от работодателите си, а 82 (6,11%) са неосигурени с прекъснати здравноосигурителни права. Броят на неосигурените граждани е по-голям от този на допълнително здравноосигурените, от което можем да заключим, че десетилетие след нормативния старт на допълнителното здравно осигуряване, то остава обществено непопулярно въпреки здравните реформи и множеството негативи в сектора на социалното здравно осигуряване. Основната причина за това е липсата на нормативно определен здравен пакет, който да се финансира чрез допълнителни здравни вноски в частни здравноосигурителни фондове.

Таблица 1. Възрастова структура на пациентите, включени в социологическото проучване

Възраст (год.)	Анкетирани лица (бр.)	Относителен дял (%)
до 20	18	1,34
21-40	348	25,93
41-60	717	53,43
над 61	259	19,30
Общо	1342	100,00

Отговорите на въпроса към пациентите колко са удовлетворени от здравната система в България са представени на фиг. 1.

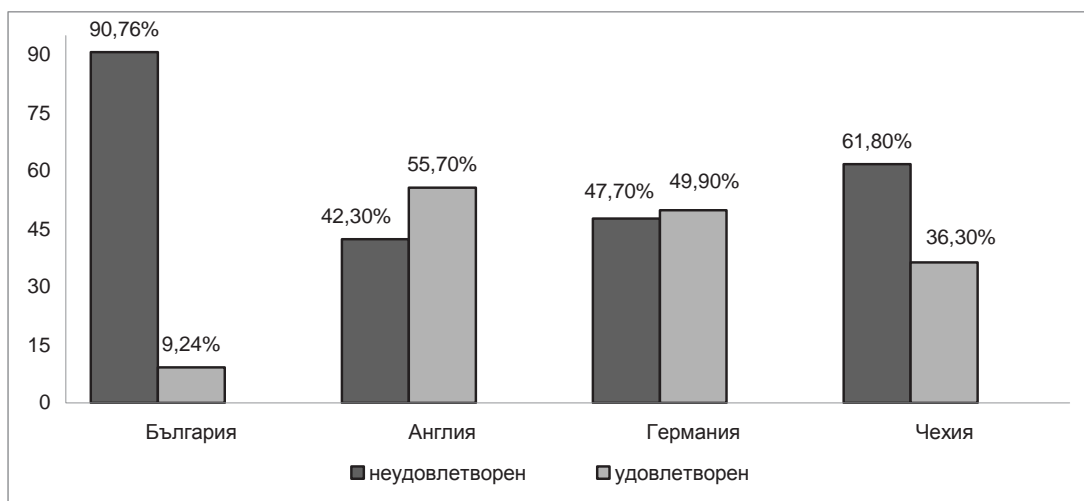


Фиг. 1. Колко сте удовлетворен от здравната система?

Удовлетворението на пациентите от здравната система следва да бъде основен критерий за оценка на развитието на здравните реформи и за обосноваването на необходимите нови промени в здравната система. Анализът на общественото мнение показва изключително ниска удовлетвореност от здравната система в България – едва 9,24% са средно удовлетворени. Причините за повсеместното неудовлетворение са изследвани както в настоящото социологическо проучване, така и в публикациите на редица други автори. Те са разнообразни и с различна индивидуална тежест – ниско качество, висока цена, липса на достъпност, корупция, липса на комуникация и неотзивчивост от страна на лекарите към проблемите на пациентите. Последният факт е особено важен и е илюстрация на дехуманизирането на лекарската професия. Всички тези негативни последици са прогнозируеми и в голяма степен подлежат на контрол и управление в хода на здравните ре-

форми и прехода от държавно притежавана и финансирана здравна система към по-либерални системи, каквито са здравноосигурителните системи от типа Бисмарк.

Сравнителният анализ на общественото удовлетворение от здравните системи в България, Англия, Германия и Чехия е представен графично на фиг. 2. Трите държави са избрани, защото са представители на различни здравни системи. В Англия здравеопазването се финансира от общи данъчни приходи и се управлява от Национална здравна служба. В Германия здравната система се основава на финансиране чрез задължителни социални здравни вноски, като пациентите имат право на избор на фонд. Чехия от своя страна представлява държава, която наскоро е извършила тотални здравни реформи и е заменила социалистическата държавна здравна система с либерална здравноосигурителна система.



Източник: Deloitte Center for Health Solutions, 2010

Фиг. 2. Сравнение на общественото удовлетворение от здравните системи в България, Англия, Германия и Чехия

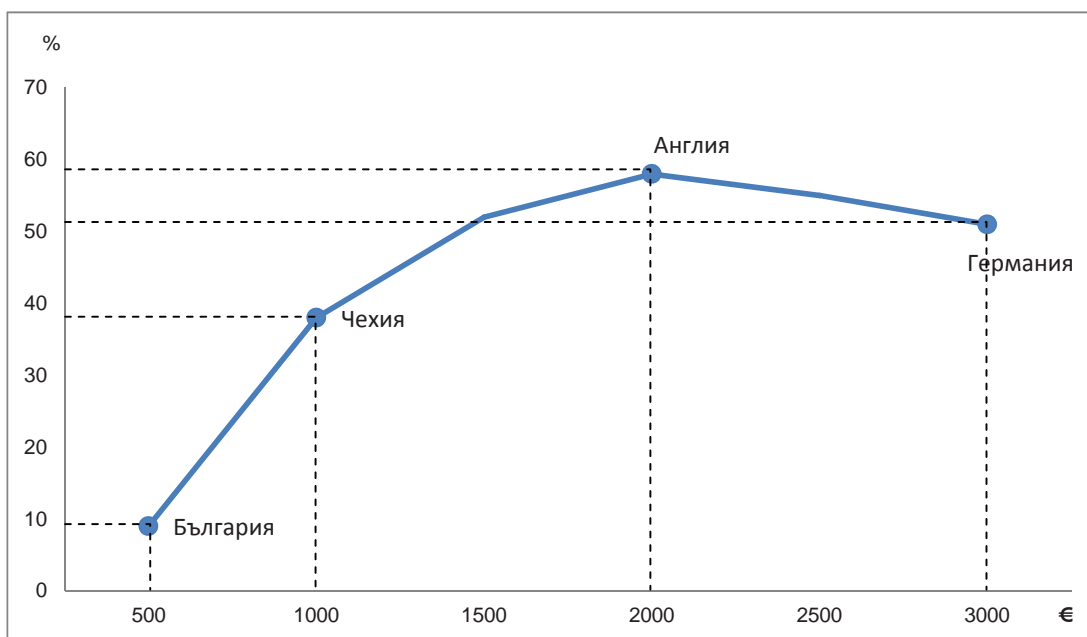
Различията в удовлетворението на пациентите в Англия и Германия са в рамките на статистическата грешка. Важно е да се отбележи, че удовлетворените граждани и в двете страни преобладават. България и Чехия формират групата, в която неудовлетворените пациенти са сигнификантно повече от удовлетворените ( $P < 0,05$ ). Съществената разлика между двете страни е, че в Чехия неудовлетворените пациенти са приблизително два пъти повече от удовлетворените, докато в България това съотношение е десет към едно. Следователно при толкова големи различия причините за тях трябва да бъдат търсени на системно ниво, а не

в индивидуалните особености на различните здравни системи.

Основните различия между здравноосигурителната система на нашата страна и разгледащите в сравнителния анализ са две:

- Размер на финансирането на здравната система.
- Възможност за избор на финансираща институция.

Зависимостта на удовлетворението и размера на финансиране са представени на фиг. 3. Установената корелация е правопрпорционална – по-голямото финансиране води до по-високо удовлетворение.



Източник: Deloitte Center for Health Solutions, 2010

Фиг. 3. Графика на зависимостта на удовлетворението на пациентите от здравната система и размера на нейното финансиране на човек годишно

Стойностната зависимост между удовлетворение и финансиране е представена като измерване на съотношението разход/полза при четирите разглеждани здравни системи, което представлява икономически анализ разход/резултат (СЕА) и е един от възможните начини за измерване ефективността на една здравна система. В настоящия анализ за разход е приета стойността на здравеопазването на човек годишно в съответната държава, а за резултат – относителният дял на удовлетворението (табл. 2).

Таблица 2. Сравнителен анализ на ефективността на здравните системи в България, Англия, Германия и Чехия

Държава	Годишен разход за здравеопазване на човек, €	Относителен дял на удовлетворение от здравната система, %	СЕА
Германия	2844	49,90	56,99
Англия	2103	55,70	37,76
Чехия	950	36,60	26,17
България	238	9,24	25,76

Сравнителният анализ стига до изводите, че в България здравната система е с най-ниска ефективност в сравнение с разглежданите страни – Германия, Англия и Чехия. Основните причини са

ниските нива на финансиране и удовлетворение от здравната система. Последното е пряко свързано с липсата на възможност за избор на здравноосигурителен фонд от пациентите.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Удовлетворението на пациентите от здравната система е основен критерий за оценка на развитието на здравните реформи и за обосноваване на необходимите нови промени в здравната система. Анализът на общественото мнение показва изключително ниска удовлетвореност от здравната система в България – едва 9,24% от пациентите са средно удовлетворени. Причините са разнообразни и с различна индивидуална тежест – ниско качество, висока цена, липса на достъпност, корупция, липса на комуникация и неотзивчивост от страна на лекарите към проблемите на пациентите. Различията в удовлетворението на пациентите в Англия и Германия са в рамките на статистическата грешка. Важно е да се отбележи, че удовлетворените граждани и в двете страни преобладават. България и Чехия формират групата, в която неудовлетворените пациенти са сигнификантно повече. Съществената разлика между двете страни е, че в Чехия неудовлетворените пациенти са приблизително два пъти повече от

удовлетворените, докато в България това съотношение е десет към едно. В резултат на ниското удовлетворение и ниво на финансиране българската здравна система е с най-ниска ефективност от разглежданите държави в настоящото изследване

#### Библиография

1. Борисов, В. Стратегически здравен мениджмънт – философия и практика. 2006, 320 с.
2. Веков, Т. Удовлетвореност на пациенти и лекари от здравната реформа и препоръки за нейното управление. – Мед. менидж. и здр. полит., 39, 2008, № 2.
3. Димова, А., М. Попов и М. Рохова. Здравната реформа в България – необходимост, развитие, резултати, перспективи. 2007, 343 с.
4. Пасхалидис, К. Здравна реформа и обществено мнение. 2007, 92 с.
5. Попов, М. и Х. Грива. Реформата на здравната система и общественото мнение. – Здравна икономика, 1999, № 1, 66-79.
6. Golinowska, St. Changes and reforms of healthcare system in transition countries. European Health Conference, Bulgaria, 2006, 315-372.
7. Keckley, P. et D. Arnold. Глобално проучване на здравните потребители за 2010 г. Доклад, Deloitte Center for Health Solutions, 2011.

Постъпила за печат на 14 ноември 2012 г.



### МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – СОФИЯ ЦЕНТРАЛНА МЕДИЦИНСКА БИБЛИОТЕКА

ул. "Св. Г. Софийски" № 1, 1431 София

(02) 952-23-93, (02) 952-16-45, (02) 952-05-09, (02) 952-59-20, <http://www.mu-sofia.bg>

## АБОНАМЕНТЕН СПИСЪК – 2013

Заглавие	Периодичност	Годишен абонамент в лв.
Acta Medica Bulgarica (на англ. език)	2	20
Акупунктура	2	14
Български медицински журнал	3	30
Детски и инфекциозни болести	2	16
Ендокринни заболявания	2	14
Медицински мениджмънт и здравна политика	3	21
Медицински преглед	4	48
Неврология и психиатрия	2	14
Обща медицина	4	32
Сестринско дело	3	24
Съвременна стоматология	3	30
Сърдечно-съдови заболявания	3	30